

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום רביעי ט"ו טבת תשפ"א | דף היומי בבלי: פסחים לט | דף הכולל: שבת קמ.
דף היומי בהלכה: מאמצע סעיף א' הגה "ודווקא צרכי רבים" עד תחילת סימן תקמ"ה.
מוסר: אהבת חסד - ובעונותינו הרבים' עד 'עוד איתא בשו"ע'.
קנין חכמה הלימוד השבועי: 'ומי שגזר שלא יקנא' עד סוף שער הזריזות

להצטרפות לקבלת הפותח בכל יום במייל: dirshu@dirshu.co.il

35 אלף דולר שינגנבו' בהכשר הבדי"ץ | כשמרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א החל לדבר ב... שפה הרוסית | "לא עברו עשר דקות ושליח דופק בדלת, עם... זר פרחים! מה זה?!?! | 2051

על דא ועל הא

**כשנכנסה המשלחת עם ספר התורה למעונו
של ראש ישיבת פוניבז' מרן הגרב"ד פוברסקי
שליט"א, ציפתה להם הפתעה: ראש הישיבה
פנה לתורם והחל לדבר אליו ב... שפה הרוסית!**

Aharon Krohn/Flash90

הרוסית שגורה על פיו. להפתעתם, ביקש מרן שליט"א ששיגו עבורו ספר תרגום לשפה הרוסית...

ואכן, כשהגיעה המשלחת למעונו עם ספר התורה, התפלאו הכל לשמוע את מרן אומר משפט בשפה הרוסית... שתרגומו הוא: "יש לך זכות גדולה, זכות המצווה החשובה של הכנסת ספר תורה תעמוד לך לברכה והצלחה".

כשיצאו, הסביר מרן, כי יהודי שכל כך מתאמץ לכבודה של תורה ומשקיע מהונו סכום כה גדול לישיבה קדושה, יש לכבדו ולייקרו. "אם אדבר עמו בשפתו, בוודאי זה יעשה לו נחת רוח, והוא ימשיך הלאה בעז"ה בעשיית מעשים טובים לתורה ולמצוות", אמר מרן שליט"א.

(לראותם - קובץ גיליונות)

היה זה לפני כשבועיים, כאשר התקיימה שמחת הכנסת ספר תורה לישיבת 'אהבת אהרן' בבני ברק שבראשות הגאון רבי בצלאל אדלשטין שליט"א, בנו של מרן רה"י הגרי"ג אדלשטין שליט"א.

לפני המעמד עלה ראש הישיבה יחד עם התורם ואישים נוספים לכתובת אותיות במעונו של אביו מרן הגרי"ג וכן במעונו של מרן הגרב"ד פוברסקי, שם נרשמה אנקדוטה נדירה ומעניינת:

בעת שבני ביתו של מרן הגרב"ד פוברסקי דיברו עמו על הביקור הצפוי של המשלחת לכתובת האותיות, סיפרו לו כי תורם ספר התורה הינו יהודי שעלה מרוסיה ומתגורר כיום בהרצליה, אך עדיין אינו יודע לשוחח בעברית או בשפה אחרת, ורק השפה

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

"פרחים לכלה!? פשוט אין לי מאיפה לקנות את זה", השיב לרעייתו, שהחלה לבכות. "איך אגיע לאירוסין של הבן שלי בלי זר פרחים לכלה!?" לא עברו עשר דקות ושליח דופק בדלת, עם... זר פרחים! "מה זה!?" --

מאוד."

אחרי עשר דקות, דופק שליח בדלת, ו... מביא זר פרחים. "מה זה?" --

מתברר שזה משלוח מאיזה בת של בן דוד מאמריקה...

הוא מתקשר אליה ושואל: "מה קרה?"

והיא אומרת לו: "מה, זה הגיע?... איזה טיפשים. הזמנתי זר פרחים שיביאו לכם לראש השנה, וזה הגיע עכשיו, באב. הם טעו שם בחנות, במקום להביא לקראת ראש השנה, הם הביאו את זה באב."

את זר הפרחים הזה לקחו ונתנו לכלה, והכל בא על מקומו בשלום...

רואים כאן השגחה פרטית מדוקדקת, איך שהכל עם חשבון, מצד אחד הקב"ה מייסר את האדם, ומצד שני מסדר את העניינים, שלא ייגרם לו שום צער שלא אמור לבוא עליו.

(הרב פנחס זרביב שליט"א, 'למעשה')

סיפר הרב שמואל פלאי שליט"א (ספר 'והוא פלאי עמ' קצו): יש לי גיס, שהיה פעם גביר גדול, היה מחזיק תורה, תורם לשיבות וכו', ונהפך עליו הגלגל בצורה נוראה ממש עד כדי כך שלא היה פת לחם בביתו.

הוא סיפר לי סיפור שאירע עמו בעת אירוסיו בנו לפני מספר שנים. הוא אירס את בנו עם כלה יתומה, שכנראה הקימו עבורה קרן וכך היתה אפשרות לממן את החתונה, והוא לא היה צריך להתחייב כמעט כלום.

והנה ביום של האירוסין, בצהריים, נזכרה אשתו שהיא לא קנתה זר פרחים לכלה. היא אמרה לו: "אנחנו חייבים ללכת לקנות זר פרחים לכלה". הוא שאל כמה זה עולה, והיא ענתה לו: "כמה מאות שקלים".

"אין לי", הוא השיב לה, "אין מאיפה לקנות את זה".

אשתו התחילה לבכות. "זו כלה יתומה, הם נותנים כל כך הרבה, איך אני אבוא לאירוסין בלי זר פרחים? זו בושה גדולה

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

לפתע התפרצה לתוך המסעדה קבוצת שוטרי ק.ג.ב. בתוך דקות ספורות כבר היו כל הנוכחים בדרך לתא המעצר, ללא צל של מושג על מה ולמה נעצרו. ביניהם היה גם נער צעיר, סנדר זילבר שמו...

מותוך שיחת גאב"ד 'חרדים' הרה"צ ר' אשר אנשיל כ"ץ שליט"א

די היה לכתוב 'ויהי ימי יעקב שני חייו שבע וארבעים ומאת שנה', ונדע ממילא כמה מתוכן היה במצרים, שהרי בבואו למצרים היה בן מאה ושלושים, הרי שבמצרים היה י"ז שנה.

"ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה" (מז כח). ידועה קושיית האור החיים הקדוש, למה הוצרכה התורה לכתוב "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה",

רוסיה תשמ"א

דלת המסעדה נפרצה באחת ולתוכה התפרצו בחמת זעם ובתאוות רצח שוטרי הק.ג.ב.. לא עברו יותר מכמה דקות וכבר מצאו כל יושבי המסעדה את עצמם אזוקים בדרך לתא מעצר מצחין מחניק ללא בדל מידע וצל של מושג על מה ולמה.

ביניהם נתפס גם נער צעיר שמלבד ידיעתו שהוא יהודי לא ידע מאומה על יהדותו. לאחר כמה ימים בתוך תא הצפוף והמחניק נפתחה דלת חדרו על ידי שומרי סף חמורים והוא מצא את עצמו מובל לחדר החקירות תשוש וחלש, סובל מקור ומרעב.

"מה שמך?"

"סנדר זילבר", ענה.

"מה עשית בתוך המסעדה?"

"שתיתי כוס קפה".

"מה עוד עשית שם?"

"שום דבר, כלום".

החוקר האכזרי רמז בידו, ותוך שניות מצא סנדר את עצמו בחדר עינויים פשוטו כמשמעו. הוא עבר עינויי תופת כדי שישבר ויודה על משהו שאיננו יודע כלל מהו. העינויים העפילו רמה אחר רמה, עד שבגודל 'רחמנותם' השיבוהו לתא המעצר 'שבר כלי' רצוף ומנותץ.

כך סבל סנדר ימים שבועות וחודשים, ועדיין לא ידע מה פשעו ומה חטאתו כי דלקו אחריו... הרי בס"ה רק נכנס לשתות קפה והנה מצא את עצמו בצרה צרורה כזו.

לקראת סוף החורף שוחרר לפתע ושב הביתה למוסקבה להוריו אותם לא ראה זה כמחצית השנה. גופו אכן שוחרר אך לא נפשו, היא נשארה מצולקת ימים ושנים מאותם עינויים אשר עבר.

לימים התבררה סיבת מעצרו. באותה מסעדה ישבו באחת הפינות קומץ אנשים שלא נזהרו די בשיחתם, ותוך כדי דיבור השמיעו כמה דברי נאצה ואמירות נגד השלטון הקומוניסטי. אך אוזניים לכותל ועוף השמים יוליך את הקול, ומאן דהו שישב בסמיכות הזעיק לאלתר את הק.ג.ב. אשר 'החמירו על עצמם' ב'כל הבא במגע ובטומאת אוהל' עם אותם מורדים - לחושדם כמורדים עצמם ולאסרם, איש בל ייעדר. וכדברי חז"ל 'אוי לרשע אוי לשכנו'...

התברר שכל דבר מעצרו ועינוייו היה רק בעוון ששהה במחיצת אותם המורדים, ואף שלא ידע שמורדים הם, די היה בזה עבור אותם צוררים שילכד בשחיתותם של המורדים.

רוסיה, תשמ"ט

ברית המועצות הקומוניסטית נופחת את נשימותיה האחרונות טרם התפרקותה הסופית. לרגע זה ציפו מוסרי הנפש היהודים שעד כה הוכרחו להטמין עמוק חותם בתוך חותם את יהדותם בכלל ואת לימוד התורה וקיום המצוות בפרט. ואכן מיד כאשר התפרקה הממלכה ונפתחו הגבולות, החלה

רוח טהרה לנשב בינות יהודי רוסיה, ומרכזי הפצת אורה של תורה החלו לקום על פני הארץ. בפסגת המהפכה היהודית עמדה אז הקמת הישיבה הגבוהה 'תורת חיים' אותה הקים הגאון רבי יעקב משה מרדכי סולובייצ'יק זצ"ל נכד מרן הגר"ח מברסק זצ"ל, אשר מסר נפשו להפריח השממה ולהדליק אור התורה ברוסיה הקפואה.

יומה הראשון של פתיחת הישיבה היה יום חג עבור כל יהודי רוסיה, אשר מכל מרחביה הגיעו אודים מוצלים מאש להסתופף זה לראשונה בבית ד'. בין התלמידים הרבים אשר באו להתחמם באורה של תורה היה גם סנדר זילבר דנן, שנכספה נפשו אף הוא להיכלל בין לומדיה.

אך דא עקא, בעוד ששאר הבחורים עשו חיל בלימודיהם למדו והתעלו, נשאר סנדר מאחור - ולא קלט את לימודו. ראשו נשאר סגור ולא נדבק בו מאומה.

עברו שבועות ארוכים של יגיעה אך הם היו עבורו כזורע ואינו קוצר ה"י. משכך ישבו רבני הישיבה לדון כדת מה לעשות בכגון דא. ובכך הגיעו למסקנא לשאול את פי הנער עצמו. הן חיל אינך עושה כאן, א"כ מה לך פה? מה לך משיבתך המתמשכת על ספסלי הישיבה ללא תועלת. הלוא עדיף כבר שבאותו הזמן תעמול למחייתך.

כששמע סנדר את טענתם פרץ בבכי, כשנרגע מעט הבהיר לרבני הישיבה, כי עז רצונו להמשיך לשבת בתוככי הישיבה גם אם אינו עושה חיל ואינו מצליח בלימודו.

לתמיהתם הרבה, פתח סנדר ואמר: ברצוני לספר לכם סיפור שבדידי הוי עובדא, וכך סיפר את כל השתלשלות מעצרו על לא עוול בכפו עד שחרורו הפתאומי אחרי חצי שנה ללא התנצלות כלשהי כאילו שעדיין עבריין הוא.

סיים סנדר את נאומו: "לכן, משנתברתי על פתיחת הישיבה, עשיתי חשבון פשוט: אכן ללמוד אינני יודע, כיוון שלא חונכתי על ברכי היהדות לצערי, ואדרבה, רק האכילוני מרורות וצרות ר"ל. אך מסיפור חיי למדתי לימוד גדו: אם משיבה גרידא במחיצת הפושעים, אפילו שלא עשיתי כלום, עכ"ז נלכדתי במצודתם ועקב כך נעצרתי ונענשתי קשות, הרי ודאי שעצם הישיבה בעדת צדיקים, בתוך הישיבה הקדושה, גם אם אינני מבין כלום, הלוא עאכו"כ שזה ישפיע עלי להידבק ביצה"ט ובמעשים טובים לטוב לי בזה ובבא. לכן, עז חפצי להמשיך להסתופף בהיכלי הישיבה, לחסות בתוכה מזרם ומטר של פגעי הרחוב, גם אם טרם זכיתי להשגת התורה". ואכן מיני אז היה סנדר וכותלי הישיבה אחד.

עברו הימים, וכיום, כשלושים שנה לאחר אותו מעשה, זכה רבי סנדר להיות איש יודע ספר בעצמו והינו כיום מגדולי מרביצי התורה ברוסיה.

תורה מגנא ומצלא

יעקב אבינו טרם ירידתו למצרים, עשה חשבון נפשו וגברו חששותיו - איך אוכל לרדת בין אותם רשעים בתוך ערוות הארץ?

אך מבלעדי זאת, בלי 'בלאט גמרא' לא שייך להתגבר על היצר. בזה אפשר לתרץ את קושיית האור החיים הק' הנ"ל, שלכן פירט הכתוב את מנין י"ז שנה שחי יעקב במצרים, כיוון שבמספר 'שבע עשרה' מרומזת התורה, בה ירד יעקב למצרים, שהרי 'שבע עשרה' עולה כמניין ט"ו"ב - שהיא התורה, כדברי חז"ל "אין טוב אלא תורה" (אבות ו ג). ולהגיד בזה שבחו של יעקב, שהיה חי במצרים עם ט"ו"ב התורה, ער האט גילעבט מיט'ן תורה - כליל תוקטר לה' ולתורתו, וכל כולו היה דבוק רק בתורה - 'א שטיק תורה', ובנותן התורה - חבוקה ודבוקה בך.

מה עשה - הקדים תרופה למכה ובנה סביבו חומת אש התורה, ישיבה ובית הוראה, כך ישהה בסביבה של תורה וממילא לא יידבק בטומאת ארץ מצרים. וכמפורש בפסוק, 'ואת יהודה שלח לפניו' - להקים שם בית אולפנא, 'ישיבה הקדושה של מצרים' ועי"ז לא ילכדו הוא ובניו חלילה בתועבת מצרים, כי התורה מגנא ומצלא להינצל מכל זוהמא.

איתא בזוה"ק (תיקונים דף קח:): על הפסוק (מו כו) "כל הנפש הבאים מצרים שישים ושש", שהוא כנגד ששים מסכתות וששה סדרי משנה. היינו, שרק בכח 'שישים ושש' - משנה וגמרא, ירדו למצרים,

יהלומים מגדולי ישראל

לפתע הבחינו הבחורים באדם היורד במרוצה במדרגות לשכת בית הדין, שהיתה בימים ההם ברחוב אדמון במאה שערים - ונמלט בכל כוחו כשתיק עבה על כתפיו...

35 אלף דולר ש'נגנבו' בהכשר הבד"ץ, וטבעת היהלום שניצלה בזכות חכמתו של גדול בישראל

חלוץ, על מנת שתתן לך מנה". מעשה זה הובא בגיליון 'קנין תורה' - תולדות אהרן, מפי עדי ראייה שנכחו שם, ה"ה האחים הרה"ח ר' סנדר קרויס שליט"א והרה"ח ר' אפרים קרויס שליט"א. אמנם מתברר שכבר היו דברים מעולם. באותו גיליון מובא סיפור מעניין לא פחות, שאירע בעיר לודז', ובו היה מעורב רבה של העיר הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל. וכך היה מעשה:

בעיר 'לודז' נפטר יהודי בלי להשאיר אחריו ילדים ל"ע ואשתו הזקקה לקבל חליצה מגיסה, אחיו של בעלה הנפטר. אולם, גיסה, רוח אחרת היתה עמו, ובמקום לקיים כפשוטו את מה שנצטווה על-פי תורה [שחופץ מהציווי הוא גם טובה גדולה להנפטר - כידוע מהזוהר הקדוש], החליט 'לעשות מזה כסף' ודרש בעבור החליצה סכום גדול של כסף. וגם כשענתה האשה ואמרה שאין בידה סכום כזה, דרש ממנה שתתן לו את הטבעת היקרה שעליה, שהיתה משובצת יהלום יקר מאד.

בצר לה הלכה לביתו של רב העיר הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל, שהיה ידוע גם כפיקח עצום, וסיפרה כי גיסה דורש תמורת החליצה את טבעתה היקרה, שהיא בעצם כמעט כל הונה ורכושה עלי אדמות. הרב הורה לה שלא לתת לו כלום, והוא ישתדל לפעול אצלו שיתן לה חליצה בחנם אין כסף.

הרב שלח לקרוא את היבם והזהיר אותו שיתן לה חליצה בלא שום תמורה, ובאם לאו - ייאלץ להשתמש בדרכים אחרות, ואז 'פרשת הכסף' תצא לרשות הרבים והוא יסבול מזה חרפות ובושות...

האיש הזה היה איש מכובד - 'א שיינער איד', ופחד מאד

היה זה לפני כחמשים-ששים שנה. בחורי ישיבת 'תולדות אהרן' עברו בחצר בית המדרש במאה שערים, בין שעות הלימודים - 'בין הסדרים', ופתאום הבחינו באיש היורד ממדרגות 'לשכת הביד"ץ' הבית דין הגדול שבירושלים, שהיתה בימים ההם ברחוב אדמון במאה-שערים - ורץ בכל כוחו, חסר נשימה, כשתיק עבה על כתפיו...

בלשכה קטנה זו שברחוב אדמון ישבו באותה העת גדולי ישראל עיני העדה, חברי הבד"ץ היושבים על מדין, הלא הם: הגאון האדיר רבי פנחס עפשטיין זצ"ל - הראב"ד, הגאון האדיר רבי דוד יונגרייז זצ"ל, והגאון האדיר רבי ישראל יצחק רייזמאן זצ"ל. המחזה עורר פליאה והשתאות רבה בין הרואים. הדבר היה נראה כמעשה גניבה, בצהרי היום, לאור השמש...

אבל מהר מאד התבהרו והתבררו הדברים: אשה חשובה אחת ממשפחות אפרתים היתה זקוקה לקבל 'חליצה' מגיסה, והדבר התעכב עקב דרישתו לקבל ממנה לא פחות מ-35,000 אלף דולר, סכום עתק מאד, בפרט בימים ההם. אחרי התייעצות עם הדיינים, הובטח לאיש הזה הסכום הנקוב, והוקצב זמן 'לחליצה'.

בבוא היום, הביאו בני משפחתה צרור כסף עב מאד שהכיל בקרבו את הסכום הנקוב, ואף הועמד על השולחן, ובתנאי כפול, שקודם יתן חליצה ואח"כ יוכל לקבל צרור הכסף. ויהי, אך חלצה נעלו, וירקה בפניו, וענתה ואמרה... ונקרא שמו בית חלוץ הנעל - תיכף ומיד חטף אחד מבני המשפחה את צרור הכסף וברח משם, כדי להציל את הכסף מידי עושקיו...

המהלך הזה אושר בצדק גמור ע"י חברי הבד"ץ, וזאת לאור הנפסק ברמ"א אהע"ז סי' קס"ה, שלכתחלה אין כופין אותו לחלוץ, אלא מטעין אותו דרך הערמה והטעיה, "כגון שאומרים לו

גשי נא לסוחר אחר המתעסק ביהלומים לא אמיתיים, והזמיני טבעת חדשה עם יהלום לא אמיתי, ואותה תמסרי אותה ליוסף ליבער כשיבוא מחר לקחת ממך את הטבעת (האמיתית), ונראה מה יהיו חלומותיו".

וכך אכן עשתה האשה. ומכאן התנהל הכל כפי שהרב שיער בחכמתו. כמה שעות לאחר שמסרה את הטבעת ליוסף ליבער (כדי שיכין כביכול טבעת מזוייפת כדוגמתה) הגיע גיסה אל הרב ואמר כי התיישב בדעתו והוא מוכן לתת חליצה בחנם. וכך הוה, הוא נתן לה חליצה, ולמותר לציין שיוסף ליבער לא חזר אל האשה להביא לה טבעת מזוייפת כפי שהבטיח...

עברו כמה ימים, ובעיר התפשטה שמועה כי בעיר הסמוכה פרץ ריב גדול בין הגיס הנ"ל לבין אדם אחר, והוא אף הפלה באותו אדם מכות, בצעקות נמרצות על כך שהוא העלים ממנו את הטבעת האמיתית שקיבל מהאשה ובמקומה נתן לו טבעת מזוייפת [זאת לאחר שבדק את הטבעת שקיבל ממנו אצל סוחר יהלומים].

וכך התגלתה האמת בפני כל, שהנוכל ההוא היה אכן שליח של היבם, ששילם לו כדי שילך ויפתה את האלמנה שהוא, 'יוסף ליבער', רוצה לעזור לה, אבל באמת היה רק מחופש ליוסף ליבער, ואחר שלקח מהאלמנה את הטבעת הסיר מעליו את התחפושת ונתנה לגיסה, ואח"כ חזר למקום מגוריו בעיר הסמוכה. אבל אחרי שנודע לגיסה שהטבעת שקיבל היתה מזוייפת, חשד בשליח (יוסף ליבער) שהחליף את הטבעת, ולכך פרצה מריבה גדולה ביניהם... אחר כך, כשהפליאו בני העיר את חכמתו הגדולה של הרב, התבטא ואמר שזו עצת המשנה: "איזהו חכם הלומד מכל אדם" - ואף מרמאי, שבאותה קדירה שרצה השליח-הרמאי לבשל את הרמאות, באותה קדירה נתבשל...

מגילוי הדבר ברבים, אבל מצד שני תאות הממון התגברה בו והוא לא היה מוכן לוותר על הטבעת היקרה. הוא התחנן בפני גאב"ד לודז' שלא יפרסם הדבר ברבים וימתין עד השבוע הבא, ובינתיים הוא יתיישב בדבר.

והנה למחרת התייצב יהודי בשם 'יוסף ליבער' בפתח ביתה של האשה, ואמר לה כדברים האלה: "אני, יוסף ליבער, מתעסק ביצירת יהלומים מזוייפים. הגיעה לאזני הצרה הגדולה שאליה נקלעת, שהיבם אינו רוצה לתת לך חליצה, ונפל במוחי רעיון נפלא כיצד להצילך מהמבוכה הזאת. אני אכין עבורך טבעת מזוייפת הדומה בצורתה בדיוק לטבעת המקורית, את הטבעת הזאת תתני לגיסך וכך יסכים לחלוץ לך והכל על מקומו יבוא בשלום.

אולם הקב"ה הכניס תבונה בלב האשה שלא להתפתות אחר עצה זו, היא חששה שעלולות לצאת מכך כמה תוצאות לא טובות. הרי גיסה ירצה להראות את הטבעת המבין ביהלומים, וכשיווכח לראות שהיא מזוייפת, הוא יוציא עליה שם רע שהיא שקרנית וזייפנית, וכדי בזיון וקצף. לכן ענתה לו האשה שהיא רוצה לחשוב על הדבר, וברגע שתחליט להשתמש בעצתו היא תפנה אליו. אך 'יוסף ליבער' השיב לה כי היא אינה צריכה להטריח עצמה אליו, והוא כבר יחזור אליה למחרת, מגודל רצונו לקחת חבל במצוה רבה זו.

בינתיים הלכה האשה שוב אל בית הרב וסיפרה לו אודות עצתו של 'יוסף ליבער'. שאל אותה הרב: "מהיכן הוא שמע על הצרה שלך, מי גילה לו רז זה? האם סיפרת למישהו על כך?". "לא" - ענתה האשה.

"ובכן", אמר הרב בחכמתו, "אני חושש שזהו זיוף חמור המגיע ישר משלחנו של גיסך... כנראה הוא שלח מישהו בשם 'יוסף ליבער' להשיא לך עצה רעה זו. ובכן, שמעי לעצתי ועשי כדבריי:

יומא דהילולא

הרבי השיב לאבי כי ביום זה הוא אמור להיות סנדק בשלש בריתות וקשה לו לקבל עוד סנדקאות - "אבל בני יכול גם כן להיות סנדק", אמר. אולם אבי ענה, כי אם הרבי לא יכול - עליו לכבד את חמיו בסנדקאות. הרבי שמע את דבריו ולא הגיב מאומה...

מעשה מופלא שהתפרסם השנה לראשונה לקראת ליומא דהילולא של כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'דבר חיים' מנדבורנה זצ"ל - ט"ו בטבת תשל"ח

את הסיפור הבא המתפרסם כאן לראשונה, שמענו מפיו של הגאון הדיין הנודע מבני ברק רבי אברהם יצחק פרידמן שליט"א, ששמע מפיו של בעל המעשה הלא הוא הרה"ח רבי יעקב פרלמוטר שליט"א מ'הכנסת אורחים מירון'.

וכך סיפר לו רבי יענקל':

"אבי היה מסתובב בצל ה'דבר חיים', וכשהסיפור הזה קרה הייתי בחור בן עשרים. אחי הקטן נולד, ואבי עלה לכבד את

מקטנותו היה הרבי הקדוש ה'דבר חיים' ידוע בגדלותו ובקדושתו. כל מעשיו גינוני והליכותיו נשאו עליהם את חותם האצילות של שושלת אבותיו הקדושים לבית קרעטשניף. עד ליום חתונתו, שבו עדיין לא מלאו לו 19 שנה, סיים הרבי את הש"ס כולו בעיון עם הראשונים. הנהגתו את עדת ה' היתה כדרך הצדיקים תלמידי הבעש"ט זי"ע, בהזרחת אור האמונה בלב אנשי שלומו, בעבודת קודש בעוז ובתעצומות.

ה'דבר חיים' בסנדקאות. אמר לו ה'דבר חיים' שבאותו יום יש לו כבר שלש בריתות, וקשה לו לקבל עוד אחת - 'אבל בני [הלא הוא כ"ק מרן הרבי ה'באר יעקב'], יכול גם הוא להיות סנדק. "נענה אבי ואמר, כי הוא רצה לכבד את הרבי - אבל אם הרבי לא יכול עליו לכבד את חמיו. הרבי ה'דבר חיים' שמע את דבריו ולא הגיב כלום. ואכן כך הוה, הברית לא היתה אצל הרבי, וחמיו היה הסנדק, והמוהל היה הרב הרצוג, שהיה מוהל מומחה ומפורסם. "והנה בעת הברית לא הצליח המוהל לעצור את הדם. הוא ניסה אבקות ומשחות למיניהן ושום דבר לא עזר. סיפור כזה לא היה לו אף פעם, ולכן הוא ביקש להריץ את התינוק לבית חולים בילינסון, ואותי הוא שלח לרוץ אל הרבי ה'דבר חיים' להזכיר את

התינוק שיפסק הדם. "כשהגעתי, שאל אותי הרבי: 'איפה התינוק?' "שלחו אותו לבית חולים, עניתי. ציוה הרבי שיביאו את הילד מהר אליו, וגם המוהל יבוא אליו. הביאו את הילד וקראו למוהל. ה'דבר חיים' קרא לבנו הרבי ה'באר יעקב' והושיב אותו על כסא [אינני זוכר אם הוא היה לבוש בטלית או לא], והורה לשים את הילד על ברכיו, ואז התחיל המוהל לטפל בילד, ובאותו רגע הפסיק הדם לזרום. "ואז חדרה בנו ההבנה: כשהרבי ה'דבר חיים' הציע לתת את הסנדקאות לבנו, היה זה רצונו דווקא שיתנו לו, ואנחנו לא הבנו את כוונתו..."

(מתיקות הדף היומי)

תזכורת: השבוע יתקיימו אי"ה המבחנים של 'דרשו' כדלהלן

יום שישי י"ז בטבת פרשת ויחי

[מבחן מסכם 3 קנין תורה דף היומי - יום שישי כ"ד בטבת פרשת שמות]

קנין תורה - 12: פסחים ט. - לה:

קנין משניות - 12: שביעית ב' ג' - ד' א'

הדף היומי בהלכה 70:

מ"ב: סימן תקל"ז עד סימן תקמ"ה

מוסר: אהבת חסד חלק ב' פרק כ"א "גם אם הוא ממציא" עד חלק ג' פרק ג' "עוד איתא בשו"ע"

קנין חכמה 12: ארחות צדיקים שער השמחה "הביטחון השביעי" עד שער הקנאה "ומי שזוהר שלא יקנא"

דף הכולל 10: שבת שבת קכב. - קמא:

מסכם 3 קנין תורה דף היומי: עירובין כג. - פסחים לה:

החפצים בחיים - חפץ חיים יומי

האם מותר לאשה לתרום כסף ב'ערב התרמה' שלא מדעת בעלה?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר חפץ חיים

צדקה, כי על ידי זה עשויה להתעורר בלב בעלה תרעומת עליה, שפיזרה את ממנו.

בביאורים ומוספים שבמהדורת 'דרשו' מציינים בהקשר לכך, כי המספר לבעל שאשתו נתנה מתנה גדולה לצדקה, יש לאסור הדבר לא רק משום אבק רכילות, אלא גם משום לשון

ההלכות הנלמדות היום ב'חפץ חיים' (כלל ח') מהלכות רכילות סעיפים א-ב-ג) עוסקות באבק רכילות. בין הדברים האסורים משום אבק רכילות, הוא לשבח אדם בפני חברו במקום שעל ידי זה יוכל להעלות בלב חברו תרעומות עליו. ה'חפץ חיים' מזכיר גם שאסור לאדם לשבח אשה בפני בעלה על שנתנה לו הלוואה או

שמ"מ נראה שתלוי הדבר לפי הנהגת הבעל והאשה, שיתכן שהבעל מינה אותה אחראית על ההוצאות השייכות לבית, ולא על נתינת צדקה, ורק אם היא אשת חיל המחיה את בעלה אין לפקפק מלקבל ממנה דבר גדול לצדקה, מפני שמסתבר שנוח לבעלה שתתן כרצונה, משום שאם ימחה בה תפסיק לישא ולתת בעסקיו. וכן מבואר בשו"ת נודע ביהודה (יו"ד מהדו"ת סי' קנח), שאין היתר לאשה הנושאת ונותנת בבית לתת שלא ברשות בעלה, והמעות גזל הם. וכן כתב באהבת חסד (שם) לגבי הלואה שאין לה היתר להלוות כסף שלא מדעתו.

ולענין 'ערב נשים' שנותנות בו הנשים צדקה למטרה מסוימת, כתב בשו"ת חלקת יעקב (יו"ד סי' קמ) שמותר הדבר, מפני שבדרך כלל מגיעה הזמנה קודם לכן לבית, והבעל יודע שאשתו הולכת לשם ותורמת כפי כבודה [וצירף שם כמה טעמים].

הרע [כשאינו לתועלת], שהרי מספר על כך שעשתה איסור במה שנתנה ללא רשות בעלה, ועברה על הדין המפורש בשו"ע (יו"ד סי' רמח ס"ד) שאסור לה לתת דבר גדול. ושיעור דבר גדול לענין זה, כתב השו"ע שם שתלוי לפי עושר הבעל ועניותו. וכן לענין הלוואה, כתב באהבת חסד (ח"א פ"ב ס"ב), שאין לאשה רשות להלוות ממונו של הבעל שלא מדעתו אלא דבר מועט, או אף יותר אם יודעת שבעלה אינו מקפיד על זה. ולענין כלי בית שרגילים להשאיל לשכנים, כתב (שם) שמותר לה להשאיל שלא מדעתו.

ובזמננו, שהדרך שהאשה נושאת ונותנת ואחראית על הוצאות הבית, כתבו היד אברהם (על השו"ע שם) והערוך השלחן (שם סי"ב) בשם היש"ש, שמותר לה לתת דבר גדול לצדקה. אכן העיר בשו"ת שבט הלוי, שביש"ש במקו"א פירש יותר וכתב

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? **שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il**

דקה מתוקה - 60 שניות מרתקות על הדף היומי

כיצד התפרנס שבט לוי בימי השעבוד?

פסחים לט

מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה, אף מצריים - תחילתן רכה וסופן קשה

כל-כך הרבה לבנים. יוצא שמה שהם התפתו ביום הראשון, שזה היה בפה רך, זה הביא עליהם את המרור. המרירות באה, כתוצאה מזה, שזה היה רך, אם בהתחלה זה היה קשה, אז הם לא היו מגיעים למצב כזה, הם הפילו את עצמם במלכודת הזאת, לכן זה כאב להם. אומר הספר באר יוסף - עפ"י זה תוכל להבין, בשעה ששבט לוי לא עבד... שכולם למחרת בבוקר ראו, שעמדם לקח לבנה אחת, לכולם כאב הלב "למה לא עשינו, מה שעשה גדול הדור!?" ... אם היינו עושים ככה, היום לא היינו נופלים בתוך המלכודת הזאת."

וממה התקיימו הלוויים? כיצד פרנסו את עצמם במשך כל השנים שבהן היו במצרים? אומר הגר"ר קרלנשטיין שמובא בשם חז"ל שהשבטים עשו ביניהם משמרות, וכל אחד בהגיע תורו היה הולך לגושן, ומהלחם הצר שסיפק להם פרעה הם היו מפרישים עבור שבט לוי.

הרה"ג רבי יצחק רוזנבלום שליט"א מביא את דברי הבאר יוסף ששואל - למה אתה צריך לאכול בתחילתו רך? הרי ביום הראשון שילמו להם כסף, זה היה מתוק... האם אנו עושים זכר למה שהיה רך, או שאתה עושה זכר למה שהיה מרור ועונה הבאר יוסף תשובה נפלאה - אדם שנקלע לצרה... אם הוא לא אשם בצרה, אז הוא לא אשם... עם כל הצער והיגון שיש לו, הוא לא מאשים את עצמו בצרה...

אבל ברגע שהוא אשם בצרה, הוא הביא על עצמו את הצרה, אז לא רק שכואב לו מהצרה עצמה, אלא כואב לו "איך הבאתי על עצמי את הצרה..." הצרה מתעצמת, ברגע שהיא באה, כתוצאה ממה שאני הבאתי על עצמי...

אומר הבאר יוסף - זה מה שכתוב כאן, שצריך להביא חזרת... זה שביום הראשון שילמו להם כסף, זה היה תחילת המרור, כי אם ביום הראשון הם לא היו מתפתים אחרי הכסף, הם לא היו עושים כל-כך הרבה לבנים, אז גם למחרת, הם לא היו צריכים לעשות

הצהרים. הוא גמר בלבו שהיום לא ילך לאכול, אך לאחר רגע חשב שאין זו התנהגות ראויה להעלם מבלי לומר מילה, ועליו לכל הפחות להודיע, כדי שלא ידאגו לו.

הוא הגיע, איפוא, לבית ונקש על הדלת. בעל הבית, שכבר היה לאחר שנת צהרים, פתח לפניו את הדלת. "הו, רבי הלל, מה קרה? מדוע לא באת היום?". "אומר את האמת למר. שקוע הייתי בסוגיא קשה, נכנסתי לעמקה, ושכחתי לבוא".

הפעם חש בעל הבית שהענין עובר כל גבול, ואמר: "שמע נא, רבי הלל, עד היום שתקתי ולא אמרתי מילה, אבל עכשיו אני מוכרח להוציא את כל מה שיש לי בלב. אתה אורח אצלנו. אנחנו דואגים לך, מבשלים עבורך, חושבים איך יהיה לך הכי טוב, וכל זאת בלי לבקש ממך אפילו פרוטה! האם אתה חושב שגאה היא הדרך שבה אתה מתנהג כלפינו? כך מתנהג אורח? מה כבר בקשנו ממך? - רק דבר אחד קטן: לבוא בזמן, ובכל פעם יש לך תרוץ אחר: פעם היה רמב"ם, פעם רשב"ם, פעם כך ופעם כך... כך מתנהג אורח?!...".

רבי הלל שמע בהכנעה את כל שטף הדיבורים, וכשהשתתק בעל הבית אמר: "כל מה שאמרתם כעת הכל אמת, אלא שיש לי הערה קטנה אחת להוסיף". "הערה להוסיף? נו, מה בפיך?".

"אני איני האורח... אני בעל הבית כאן...". נראה, שר' הלל ידע יפה את טיבו של אותו בעל בית, ואם העז לומר לו כך, הוא לא הסתכן שהלה יזרוק אותו מכל המדרגות... ואמנם, באותו רגע שאמר את הדברים תפס אותו בעל הבית והתחיל לחבקו: "אתה צודק. בא תכנס!".

"איני רוצה לאכול כבר". "אנא, עשה עמדי טובה ובוא! צדקת ממני! איני מחזיק את התורה, אלא מחזיק את עצמי עם התורה". (מתוך 'דורש טוב' - הגדה של פסח)

וכאן עלינו להתבונן בדבר נורא - לכאורה כאשר בא אדם משבט פלוני להביא לשבט לוי מן האוכל שלו, היה עליו לומר: מתאים היה, שעיני תצאנה מקנאה - הוא בגדר של 'ויום ולילה לא ישבותו', וכאן יושבים הם ולא עושים מאומה!

אלא, שבני ישראל כלל לא חשבו כך!

ולא רק שלא היו להם טענות 'אני וכל בני המשפחה שלי עובדים עבודת פרך ונהיים שחורים מהעבודה. המצרים אפילו אינם נותנים לנו לישון בלילה בביתנו, אלא מכריחים אותנו לישון ומתעללים בנו בכל מיני התעללויות קשות, וכאן יושב לו שבט שלם ועוסק בתורה' אלא אדרבה, הם הרגישו ששבט לוי מחזיק אותם! הם חשו לעצמם זכות לתמוך בשבט המיוחד הזה, עד שערכו ביניהם תורנות והסדר, כדי שכל אחד יוכל בתורו לבוא לתת אוכל לשבט לוי! רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל סיפר, שרבי הלל מקולומיא זצ"ל, שהיה תלמידו של ה"כתב סופר", אכל 'ימים' אצל בעל בית אחד, כפי שנהגו כל בני הישיבות באותם ימים.

בעל הבית של רבי הלל מקולומיא היה אדם מסודר. הוא הודיע לרבי הלל כי בכל יום הם אוכלים בשעה שתיים, ובעשרים לשלוש מגישים מים אחרונים. כל מנה ומנה מוגשת בזמן מדויק וקצוב. אלא, שרבי הלל, שהיה מתמיד ועמקן, אף פעם לא היה נמצא שם בזמן. בדרך כלל היה מאחר בחמש עד עשר דקות, אך קרה גם - ולא לעיתים נדירות מדי - שהיה מגיע רק אחרי עשרים רגעים מתחילת הסעודה.

בעל הבית שלו מעולם לא העיר לו על כך, ועל אף שהענין הפריע לו, שמר על שתיקה.

באחת הימים ארע שרבי הלל היה עסוק ראשו ורובו בסוגיא קשה, וכשהציץ לרגע בשעונו ראה שהשעה כבר ארבע אחר

* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

להתקשר לתורה

מסביב לשעון

24 שעות

מאת הרבנים הגאונים שליט"א

הרב **דוד בוק שליט"א**
שיעורים מבוארים בלימוד התוס' על
סדר הדף היומי
שלוחה 2/10

הרב **חיים שמרלר שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2/11

הרב **אליהו אורנשטיין שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2/1

הרב **אריה זילברשטיין שליט"א**
הדף היומי בהלכה • עברית
שלוחה 1

הרב **מאיר שפרכר שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2/2

הרב **אפרים סגל שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית-אידיש
שלוחה 2/3-4

הר' **אברהם פוקס הי"ו**
הפותח בכל יום - המייל היומי של דרשו
60 שניות מתוקות על סדר הדף היומי
שלוחה 3

הרב **מרדכי שלמה פריינד שליט"א**
הדף היומי בהלכה • אידיש
שלוחה 1 3 1

הרב **יצחק לובינשטיין שליט"א**
הדף היומי בבלי • אנגלית
שלוחה 2/6

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייה, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

האם מותר לסייד את קירות בית הכנסת בחול המועד?

וגם בניית בית כנסת אינה נחשבת כצורכי הגוף, ואף כאשר אין בית כנסת אחר במקום. אולם, בית כנסת קיים, שאירע בו קלקול המונע מהציבור להתפלל בו, וצריך לעשות מלאכה כדי לתקנו; וכגון שנשרף וקירותיו התפחמו, וצריך לסיידם - מותר לעשותה בחול המועד.

[שו"ע תקמ"ד, א-ב, ומשנ"ב ו; ביאורים ומוספים דרשו, 6 ע"ר]

כפי שלמדנו, מותר לעשות מלאכה בחול המועד לצורכי הציבור, ואף בטירחה מרובה ובפרהסיה. דין זה, אמור רק לגבי מלאכות הקשורות בצורכי הגוף של הציבור, כגון תיקון צנרת מים אזורת, סילוק מכשולים מן הכבישים, או פינוי אשפה; אבל מלאכות שאינן קשורות לצורכי הגוף - כגון קיום בחירות למשרות שונות בקהילה - דינן כצורכי היחיד.

האם מותר לעשות מלאכה בחול המועד לתיקון העירוב בערב שביעי של פסח שחל ביום ראשון?

ולכן, לדוגמה, מותר לעשות כל מלאכה שהיא לצורך סידור מעבר לכהנים במקומות בהם יש חשש לטומאת המת; וכן מותר לעשות מלאכה לצורך תיקון העירוב, כדי למנוע מכשול באיסור מלאכת 'הוצאה' בשבת.

[שו"ע תקמ"ד, א, ומשנ"ב ח; ביאורים ומוספים דרשו, 13 ע"ר]

בהמשך לאמור: עשיית מלאכה לצורכי ציבור שאינן צורכי הגוף, אסורה בחול המועד אף כשמדובר בצורכי מצוה, אלא אם כן המלאכה נצרכת לימי חול המועד עצמם, שאז היא מותרת - שלא באופן של 'מעשה אומן' - אף כשאין בה מצוה. אולם, עשיית מלאכה לצורך מניעת רבים ממכשול בעבירה מותרת גם כשאין בה צורך הגוף, ואף באופן של 'מעשה אומן'.

האם מותר להמשיך בעבודת שיפוץ של תלמוד תורה בחול המועד כדי למנוע את השבתת הלימודים?

בחול המועד - שרשאי לכותבם מחשש שישכחם, מפני "שאיין" דבר האבד גדול מזה".

ברם, ראוי לעשות את העבודה בצניעה, על ידי סגירת המקום לזרים, וכדומה; וכן ראוי שלא לעשותה בידי פועלים יהודים שאינם זקוקים לשכרם עבור צורכי מחיה בסיסיים.

[ביאורים ומוספים דרשו תקמ"ד, 10 ע"ר]

מבנה של תלמוד תורה שהוחל בשיפוצו לפני חג הסוכות, או חג הפסח, ובהגיע החג, התברר כי אם לא ימשיכו בעבודת השיפוץ בימי חול המועד, ייאלצו להשבית את הלימודים לאחר החג למשך מספר ימים - מותר להמשיך בעבודה בחול המועד, משום שביטול התורה בהשבתת הלימודים נחשב כ'דבר האבד'; וכפי שכתבו הפוסקים בנוגע לאדם שהתחדשו לו חידושי תורה

* מלאכה לצורך הציבור, מותר לעשותה בחול המועד, אף כשהיא כרוכה בטירחה מרובה, ואף בפרהסייה; וכן מותר לעשותה בידי פועלים יהודים תמורת שכר. ובאופנים מסוימים, מותר אף להשאיר את עשיית המלאכות לצורך הציבור בכוונה תחילה לימי חול המועד, כיון שאז האנשים פנויים ממלאכתם, ויכולים להתאסף ולהתאגד לצורך עשיית המלאכות.

* מותר לאדם לסכסם בחול המועד עם בעלי מלאכה על עשיית מלאכה עבורו לאחר החג, אך אם בעל המלאכה הוא גוי, חובה להתנות עמו שלא יעשה את המלאכה בחול המועד.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

הביטוי הנדיר המופיע רק פעם אחת בכל המשנה ברורה: "וכן נהגתי בעצמי"

תוך המנורה באמצעות בורג ייעודי, ובשעת ההשחלה התעמעמה מעט האש שבראש הפתילה, ולאחר מכן שבה ובערה כראוי. וכתב על כך המשנה ברורה, שפעולה זו נחשבת ככיבוי, ואף מיותרת, משום שניתן להצית את האש בפתילה כשהיא כבר קבועה במקומה בתוך המנורה; ועל כך מסיים המשנה ברורה בביטוי נדיר, שאינו מופיע בשום מקום אחר במשנה ברורה: "וכן נהגתי בעצמי".

[משנ"ב תקיד, טז, שעה"צ ית, וביה"ל ב, ד"ה מיד]

הקטנת אש בשבת, אסורה משום מלאכת 'המכבה'. וביום טוב, בו מותרת מלאכת ההבערה, מותר לכבות אש או להקטינה, רק כאשר פעולה זו עצמה גורמת להבערת האש, או להגדלתה, לאלתר, (וראה במקורות). אולם, הקטנת האש בפעולה שאינה גורמת להגדלתה, אלא שהיא נעשית לצורך הגדלת האש לאחר מכן - אסורה.

ונדון זה, היה מצוי בזמנים עברו, במנורת נפט, שבה נהגו להצית את הפתילה מחוץ למנורה, ולאחר מכן להשחיל אותה אל

הלוח היומי

ט"ז בטבת | רבי ניסן אהרן ב"ר יחיאל מיכל טוקצינסקי זצ"ל, מנהל ת"ת עץ חיים ובעל לוח לארץ ישראל

יארצייט:

- ק"ב: רבי יוסף ב"ר מאיר הלוי (הרמ"ה) אבולעפיה זצ"ל.
- תקפ"ז: רבי רפאל ב"ר יעקב יאקיל ברטשטער זצ"ל, מברשיד, תלמידו של רבי פנחס מקוריץ זצ"ל.
- תרצ"ז: רבי יעקב ב"ר יוסף הררי אלנאעם זצ"ל, מרבני דמשק.
- תרצ"ט: רבי אברהם ב"ר משה נתן זקהיים זצ"ל.
- תשל"ח: רבי חיים מרדכי ב"ר איתמר רוזנבוים זצ"ל, האדמו"ר מנדבורנא, בעל דבר חיים.
- תשמ"ז: רבי בן ציון משה מאיר ב"ר דוד מנדלבוים זצ"ל, בעל אור משה.
- תשע"ב: רבי ניסן אהרן ב"ר יחיאל מיכל טוקצינסקי זצ"ל, מנהל ת"ת עץ חיים ובעל לוח לארץ ישראל.
- תשע"ה: רבי פנחס אלימלך ב"ר יעקב צבי רונס זצ"ל, ר"י נתיב התורה.

סגולה להיחלץ מהצרה

הרה"צ רבי נחמיה מביכוב זצ"ל, בנו של היהודי הקדוש מפשיסחא אמר: "כתוב 'ועל כולם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא' - ויש לרמוז על כך, בכל צרה שלא תהיה, אם האדם אומר ומאמין שהכל ממש נהיה בדברו של הקב"ה, הבטחתו ודאי שיצא ויחלץ מצרתו".

(מסוד שיח חסידים שער ב' פרק ד עמ' 119)

נשתדל בעת צער וקושי להרגיש שהכל בהשגחה פרטית מדויקת, ולא מחמת מקרה וטבע, ונקבל את הקשיים באהבה, ובכך נוכל להחלץ מהצרה.

* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' 4992* או 077-2222-666

לתשומת לבכם: התמונות המוצגות כאן יש עליהם זכויות יוצרים ואין להשתמש בכל שימוש שהוא ללא היתר בכתב

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

דרשו | רח' הקבלן 45 ירושלים | 02-5609000 | לשאלות ופניות בכל נושא: dirshu@dirshu.co.il